

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา(descriptive study) ศึกษา ณ.จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง(cross - sectional) เพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรม และแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวเด็กบกพร่องทางสติปัญญาอายุ 6-11ปี ที่รับบริการแบบผู้ป่วยในของโรงพยาบาลราชานุกูล โดยกำหนดวิธีการวิจัยในหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรเป้าหมาย (Target Population) ในการศึกษาครั้งนี้คือ เด็กบกพร่องทางสติปัญญาอายุ 6-11ปีที่มาใช้บริการแบบผู้ป่วยในของโรงพยาบาลราชานุกูล

ประชากรที่ศึกษา (Study Population) ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ปกครองเด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่มาใช้บริการแบบผู้ป่วยในของโรงพยาบาลราชานุกูล ผู้ปกครองครอบคลุมบิดามารดา ญาติที่เลี้ยงดูใกล้ชิดอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกับเด็ก รับผิดชอบตัดสินใจให้เด็กมาไม่น้อยกว่า 1 ปี

กลุ่มตัวอย่าง(Samples) ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ปกครองเด็กบกพร่องทางสติปัญญา คัดเลือกโดยวิธีกำหนดลักษณะตัวอย่างไว้ก่อน(Purposive sampling) กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกตามลักษณะตัวอย่างดังนี้

1. เกณฑ์การคัดเลือกเข้าศึกษา

1.1 เป็นผู้ปกครองเด็กบกพร่องทางสติปัญญาทุกระดับเขาวินิจฉัย ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นภาวะปัญญาอ่อนตามเกณฑ์การวินิจฉัยของ DSM-IV รวมทั้งมีภาวะสมองพิการหรืออาการชัก ร่วมกับความบกพร่องทางสติปัญญาด้วย

1.2 เป็นผู้ปกครองเด็กเพศชาย และหญิงที่มีอายุ 6-11 ปี

1.3 เป็นผู้ปกครองเด็กทุกรายที่มาใช้บริการแบบผู้ป่วยในของโรงพยาบาลราชานุกูล ภายในวันที่ 23 ธันวาคม 2544 –31 มกราคม 2545 ตามลักษณะการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 133 ราย

1.4 ผู้ปกครองสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ยินดีให้สัมภาษณ์ และร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ซึ่งเมื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 120 คน คิดเป็นร้อยละ 90.2 ของประชากรทั้งหมด (จากจำนวนประชากรตามเกณฑ์กำหนดลักษณะตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 133 ราย) ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 23 ธันวาคม 2544 –31 มกราคม 2545

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก และ แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 4 ส่วนดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ครอบคลุมปัจจัยที่ศึกษาดังนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลเด็กบกพร่องทางสติปัญญาอายุ 6-11ปี ในเรื่อง เพศ ลำดับการเกิด ระยะเวลาที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลราชานุกูล โรคที่พบร่วมกับความบกพร่องทางสติปัญญา (หากมี) ประวัติการใช้ยา ประวัติการเรียน รวม 6 ข้อคำถาม

1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ปกครองในเรื่อง เพศ อายุ ความสัมพันธ์กับเด็ก การเลี้ยงดู สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว เศรษฐฐานะ ลักษณะของครอบครัว ประวัติการเจ็บป่วยทางจิต รวม 9 ข้อคำถาม

ส่วนที่ 2 แบบสำรวจปัญหาพฤติกรรมเด็ก(Thai Youth Checklist: TYC)⁽²¹⁾ เป็นแบบสำรวจมาตรฐานที่ได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นแบบสำรวจที่อาจารย์สมทรง สุวรรณเลิศ และอาจารย์วันชัย ไชยสิทธิ์ แห่งศูนย์สุขภาพจิต ได้ลิขสิทธิ์แปล และดัดแปลงมาจาก Child Behavior Checklist ของ Thomas M. Achenbach(1983) ใช้ในการประเมินปัญหาพฤติกรรม และปัญหาทางอารมณ์ของเด็กในทัศนะของผู้ใหญ่ ในการศึกษาครั้งนี้เลือกใช้แบบสำรวจพฤติกรรมเด็กอายุ 6-11ปี ชุดสำหรับผู้ปกครอง ลักษณะของแบบสำรวจปัญหาพฤติกรรมเด็กประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วนคือ

2.1 ข้อมูลเบื้องต้น และพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ได้แก่ การทำกิจกรรมด้านต่างๆ การเข้าสังคมกับเด็กวัยเดียวกัน และผู้ใหญ่ การเรียน ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ปกครองได้แก่ระดับการศึกษา ลักษณะอาชีพ

2.2 หัวข้อพฤติกรรม 143 ข้อคำถาม โดยมีหมายเลขหน้าข้อ 1-135 แต่ในข้อที่ 56 แบ่งเป็นข้อ ก - ฉ(9ข้อ) ข้อ 56 ซ และข้อ 121-134 เป็นปัญหาที่ได้จากการศึกษาวิจัย

ปัญหานำที่พบบ่อยในเด็กและวัยรุ่นไทยที่ไปรับบริการจากหน่วยงานจิตเวช และสุขภาพจิต สำหรับผู้ตอบแบบสำรวจให้คะแนน 0, 1, 2 ตามความมากน้อยของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเท่าที่สังเกต เห็นจากเด็กในปัจจุบัน หรือในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

เกณฑ์การกำหนดคะแนน

คะแนน 0 หมายถึง ไม่มีพฤติกรรมดังกล่าวเลย

คะแนน 1 หมายถึง มีพฤติกรรมดังกล่าวเพียงเล็กน้อยหรือบางครั้ง

คะแนน 2 หมายถึง มีพฤติกรรมดังกล่าวอย่างมากหรือบ่อยครั้งมาก

เกณฑ์การให้คะแนน คะแนนรวมของแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก(Total Scores) จากการรวมคะแนนรายข้อที่ผู้ประเมินพฤติกรรมให้คะแนนข้อเหล่านั้นเป็น 1 หรือ 2 คะแนนรวมสูงสุดของแบบสำรวจเท่ากับ 284 คะแนน

การแปลผลระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรม แปลผลจากคะแนนรวมที่เด็กได้รับ เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตรงกับเพศ และช่วงอายุเดียวกัน ประเมินระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรม และปัญหาทางอารมณ์ใน 4 ระดับดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เกณฑ์มาตรฐานแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กอายุ 6-11ปี ชุดสำหรับผู้ปกครอง

คะแนนรวม		การแบ่งระดับปัญหาพฤติกรรม
เด็กชาย	เด็กหญิง	
67 ขึ้นไป	66 ขึ้นไป	ระดับมีปัญหา(Clinical range)
58-66	57-65	ระดับเสี่ยงมีปัญหาปานกลาง (High-risk: moderate problem range)
49-57	48-56	ระดับเสี่ยงมีปัญหาเล็กน้อย (High-risk: mild problem range)
48 และต่ำกว่า	47 และต่ำกว่า	ระดับปกติ(Normal range)
หมายเหตุ เด็กชาย :	Mean= 30, STD= 18	
เด็กหญิง :	Mean= 29, STD= 18	

การแปลผลรูปแบบของปัญหาพฤติกรรมและความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางจิตเวช แปลผลจากการรวมคะแนนรายชื่อของแต่ละรูปแบบปัญหาพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางจิตเวช นำผลคะแนนที่รวมได้มาแปลงเป็นคะแนนในตาราง T-score ที่ตรงกับเพศและอายุ แบ่งรูปแบบของปัญหาพฤติกรรมในแต่ละกลุ่มอาการเป็น 3 ระดับได้แก่

- ระดับปกติ(normal range) ค่า T-score = 67.5 (S.D.= 1.75 above mean)
- ระดับเสี่ยงต่อปัญหา(borderline range) ค่า T-score ตั้งแต่ 67.5 – 70 (S.D.= 1.75 –2 above mean)
- ระดับมีปัญหา(clinical range) ค่า T-score ตั้งแต่ 70 ขึ้นไป (S.D.= 2 above mean)

คะแนน T-score ได้กำหนดค่าคะแนนเฉลี่ย(mean) = 50 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) = 10 ประเมินกลุ่มอาการของปัญหาไปในทางแบบแสดงออก หรือ แบบเก็บกด กลุ่มอาการของปัญหาเป็นแบบ

- ปัญหาแบบแสดงออก(Externalizing Problems behavior) ได้แก่ พฤติกรรมเด็กกว่าวัย พฤติกรรมเกเร/ ทำผิดกฎระเบียบ พฤติกรรมอยู่ไม่สุข/ หุนหันพลันแล่น/ ปัญหาสังคม พฤติกรรมก้าวร้าว
- ปัญหาแบบเก็บกด(Internalizing Problems behavior) ได้แก่ อาการวิตกกังวล มีการเจ็บป่วยที่ตรวจไม่พบความผิดปกติทางร่างกาย อาการซึมเศร้า และปัญหาด้านความคิด
- ปัญหาพฤติกรรมผสม(Mixed Problems behavior) ได้แก่ ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่สามารถจัดอยู่ในปัญหาแบบ Externalizing หรือ Internalizing แต่รวมอยู่ใน syndrome scale คือ ปัญหาทางสังคม ปัญหาด้านความคิด ปัญหาสมาธิ สนใจสิ่งใดได้ไม่นาน
- ปัญหาพฤติกรรมอื่นๆ(Others) ได้แก่ ปัญหาการขี้ถ่าย ปัญหาการกิน / ดื่मสิ่งที่ไม่ใช่อาหาร ปัญหาทางเพศ และปัญหาการนอน เป็นต้น

การแปลผลปัญหาพฤติกรรมรายชื่อ ในข้อที่ได้รับการประเมินคะแนน = 2 เด็กมีพฤติกรรม เช่นนั้นอย่างมากหรือบ่อยครั้งมาก เป็นปัญหาที่ผู้ปกครองกังวลใจที่จะให้การแก้ไขก่อน

การวิเคราะห์ผล วิเคราะห์ระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรม และปัญหาทางอารมณ์ ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตรงกับเพศและช่วงอายุเดียวกัน วิเคราะห์รูปแบบของปัญหาพฤติกรรมและความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางจิตเวชจากค่าคะแนนT-score

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้จัดทำได้ดำเนินการทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กชุดนี้ โดยใช้ Test-retest reliability ค่าความเชื่อถือได้ = 0.81 (p< 0.01) และใช้ Inter-interviewer reliability ค่าความเชื่อถือได้ = 0.91 (p<0.01)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่แจ่มจันทร์ เกียรติกุล(2531) สร้างขึ้นเพื่อศึกษาในเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเลี้ยงดูต่างกัน และรัตนมณี รอดภิรมย์(2533)⁽⁹⁰⁾ นำมาปรับปรุง และศึกษาแบบการอบรมเลี้ยงดูในเด็กปฐมวัย เช่นเดียวกัน มาปรับใช้ในเด็กบกพร่องทางสติปัญญาดังนี้

3.1 แก้ไขภาษาให้เหมาะสม และง่ายต่อความเข้าใจ

3.2 นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา(Content validity)

3.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงมาสอบถามผู้ปกครองเด็กบกพร่องทาง

สติปัญญาวัยเรียน และก่อนวัยเรียน ในโรงพยาบาลราชานุกุลจำนวน 30 คน

3.4 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีตรวจสอบความสอดคล้องภายในเนื้อหา(internal consistency) คำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค(Cronbach's coefficient alpha)⁽⁹¹⁾

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S^2 i}{S^2 t} \right\}$$

α = สัมประสิทธิ์แอลฟาหรือ สัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบทดสอบ

k = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

$S^2 i$ = ความแปรปรวนของข้อมูลแต่ละข้อ

$S^2 t$ = ความแปรปรวนของข้อมูลรวม

จากสูตร คำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ = 0.806 อยู่ในระดับที่มีความน่าเชื่อถือได้ ลักษณะแบบสอบถาม

เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 45 ข้อ แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 รูปแบบ ข้อคำถามที่ใช้ประเมินรูปแบบละ 15 ข้อคำถามดังนี้คือ

1. แบบปกป้องคุ้มครอง ได้แก่ข้อคำถามที่ 3, 6, 9, 12, 18, 21, 24, 26, 27, 30, 33, 36, 39, 42, 45

2. แบบใช้อำนาจควบคุม ได้แก่ข้อคำถามที่ 2, 5, 8, 11, 14, 15, 17, 20, 23, 29, 32, 35, 38, 41, 44

3. แบบประชาธิปไตย ได้แก่ข้อคำถามที่ 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19, 22, 25, 28, 31, 34, 37, 40, 43

เกณฑ์การกำหนดคะแนน

- ให้ 5 คะแนน สำหรับคำตอบ มากที่สุด(กระทำต่อเด็กอย่างสม่ำเสมอ)

- ให้ 4 คะแนน สำหรับคำตอบ มาก(กระทำต่อเด็กเป็นส่วนมากกว่าไม่ทำ)
- ให้ 3 คะแนน สำหรับคำตอบ ปานกลาง(กระทำต่อเด็กบางครั้ง และไม่กระทำพอๆกัน)
- ให้ 2 คะแนน สำหรับคำตอบ น้อย(กระทำต่อเด็กนานๆครั้ง)
- ให้ 1 คะแนน สำหรับคำตอบ ไม่เคย(ไม่เคยกระทำต่อเด็กเลย)

การแปลผลคะแนน

แปลผลจากคะแนนรวมของแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 ด้าน คะแนนรวมแต่ละด้านอยู่ระหว่าง 15-75 คะแนน คะแนนรวมของแบบการอบรมเลี้ยงดูด้านใดสูงสุด แสดงว่าผู้ปกครองใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบนั้น

ส่วนที่ 4 แบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กำหนดกรอบและลักษณะคำถามจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาพฤติกรรม ในการสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยด้านตัวเด็ก ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมกับปัญหาพฤติกรรม นำลักษณะคำถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นจิตแพทย์เด็กโดยตรง ตรวจสอบลักษณะคำถาม เนื้อหา และแนวทางการสัมภาษณ์ ก่อนนำมาสัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่ตอบแบบสอบถามและแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กพบว่า มีคะแนนปัญหาพฤติกรรมอยู่ในระดับมีปัญหาและไม่มีปัญหาจำนวน 12 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดย

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึง ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพจิตเด็ก และวัยรุ่น เพื่อขออนุญาตการใช้แบบสำรวจปัญหาพฤติกรรมเด็ก(TYC) ซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของสถาบันสุขภาพจิตเด็ก และวัยรุ่น

2. ขอนหนังสือขอความร่วมมือจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลราชานุกูลเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอพบผู้ปกครองเพื่อแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความร่วมมือ นัดหมายวันเวลาที่ผู้ปกครองสะดวก

2. แจกแบบสอบถาม และแบบสำรวจปัญหาพฤติกรรม อธิบายวิธีการตอบด้วยตนเอง ให้เข้าใจก่อน ให้ผู้ปกครองตอบแบบสอบถาม ไม่จำกัดเวลาตอบ ในผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับ

ต่ำกว่าอาชีวศึกษา หรือ มีปัญหาการอ่าน ใช้วิธีการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยให้ผู้ปกครองถือแบบสำรวจ 1 ชุด ผู้วิจัยอ่านแบบสำรวจให้ฟัง และบันทึกคำตอบตามคำบอกเล่าของผู้ปกครอง หากมีข้อสงสัยจะอธิบายสั้นๆให้ตรงความหมายของพฤติกรรมในหัวข้อนั้น โดยไม่ขยายความและไม่เล่ารายละเอียดความเป็นมาของปัญหา

3. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยจะตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบ หากพบข้อความใดขาดหายไปจะซักถามให้ได้ข้อความครบสมบูรณ์ทุกข้อ

4. นำข้อมูลที่ได้มารวบรวม ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ 23 ธันวาคม 2544 - 31 มกราคม 2545 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ 120 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.23

5. สัมภาษณ์ตามแนวลักษณะคำถามที่สร้างขึ้น (Semi-structured Interview) ในรายที่มีคะแนนปัญหาพฤติกรรมสูงสุด และต่ำสุดรวม 12 ราย ทำการสัมภาษณ์รายบุคคลครั้งละ 1 คน รวม 12 ครั้ง มีบุคลากรของโรงพยาบาลทำการนัดหมายให้โดยผู้วิจัยไม่ทราบว่าเป็นเด็กรายนั้นมีปัญหาพฤติกรรมหรือไม่ กำหนดวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์เพื่อต้องการข้อมูลเพิ่มเติม และตรวจสอบความคิดข้อเท็จจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม ก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows (Statistical Package for the Social Science) และจัดทำการวิเคราะห์ทางสถิติดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตาราง ในเรื่องข้อมูลทั่วไปของเด็ก ข้อมูลผู้ปกครอง และ แบบการอบรมเลี้ยงดู

2. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในเรื่องระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรม และปัญหาทางอารมณ์ ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตรงกับเพศและช่วงอายุเดียวกัน และรูปแบบของปัญหาพฤติกรรมและความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการทางจิตเวชจากค่าคะแนน T-score

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแบบการอบรมเลี้ยงดู เศรษฐฐานะ ระดับเชาวน์ปัญญา และโรคที่พบร่วมกับภาวะบกพร่องทางสติปัญญา กับปัญหาพฤติกรรมโดยใช้ Chi-square test และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแบบการอบรมเลี้ยงดู กับรูปแบบของปัญหาพฤติกรรมโดยใช้ Pearson Product Correlation